

MASARYKOVA UNIVERZITA

Pedagogická fakulta

Bulletin

Centra pedagogického výzkumu
Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity

2009

Editoři: Veronika Najvarová, Petr Knecht

Brno 2009

SBORNÍK PRACÍ PEDAGOGICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY Č. 239
ŘADA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE Č. 39

Recenzenti: PhDr. Jana Doležalová, Ph.D.

Mgr. Jiří Havel, Ph.D.

Copyright © Masarykova univerzita, 2009

ISBN 978-80-210-5060-0

OBSAH

Úvodem (<i>Petr Knecht a Veronika Najvarová</i>).....	5
1. Projekty na PdF MU v roce 2009	7
Aktivity Centra pedagogického výzkumu PdF MU: pohled na rok 2008 a výhled na rok 2009	
Projekt LC 06046 Centrum základního výzkumu školního vzdělávání v poločase: zpráva o naplňování dílčího cíle 6 a 7 v letech 2006-2008 (<i>Petr Knecht, Petr Najvar, Tomáš Janík</i>)	
Oponentura projektu LC 06046 Centrum základního výzkumu školního vzdělávání	
Projekt GA ČR 406/06/P037 Didaktická znalost obsahu jako klíčový koncept kurikulární reformy – závěrečná zpráva (<i>Tomáš Janík</i>)	
Aktivity směřující k podpoře didaktického a kurikulárního výzkumu na PdF MU v roce 2009 (<i>Tomáš Janík</i>)	
Aktivity přesahující PdF MU 2009 (<i>Tomáš Janík</i>)	
Georg-Eckert-Institut für internationale Schulbuchforschung (<i>Tomáš Janko</i>)	
2. Pedagogický a oborově didaktický výzkum	31
Pedagogický a oborově didaktický výzkum v zahraničí (2006-2008) (<i>Tomáš Janík, Tomáš Janko, Petr Knecht, Milan Kubiato, Petr Najvar, Veronika Najvarová, Simona Šebestová</i>)	
Došlo do redakce 1. dubna (<i>Anděla Ravjan</i>)	
Postoje studentov vysokých škôl k netopierom (<i>Milan Kubiato, Pavol Prokop, Jana Fančovičová</i>)	
(Pedagogický) výzkum: zaklínadlo mocných (<i>Petr Knecht</i>)	
3. Učebnice a jejich výzkum	43
Výzkum učebnic na PdF MU (<i>Petr Knecht</i>)	
Učebnice jako kurikulární projekt: nonverbální prvky v učebnicích zeměpisu (<i>Tomáš Janko</i>)	
Vizuální prostředky v učebnicích německého jazyka pro výuku reáliím: disertační projekt (<i>Karolína Pešková</i>)	
Evropa v učebnicích dějepisu (<i>Jana Stejskalíková</i>)	
Recenze (<i>Barbara Žurmanová</i>)	
Zpráva o „Intenzivním programu EFEU“ – Patras 2009 (<i>Eva Ochrymčuková, Ivana Vaculová</i>)	
Informace z CPV	

4. Možnosti zkoumání výuky 63

Postoje studentů středních škol k využívání IKT na hodinách biologie

(Milan Kubiátka, Zuzana Haláková)

Strategie učení angličtině jako cizímu jazyku u žáků prvního stupně základní školy

(Ivana Hrozková)

Na vědecké stezce *(Josef Maňák)*

Zpráva z prekonference ECER 2009 ve Vídni *(Jana Zerzová)*

XVII. konference České asociace pedagogického výzkumu *(Jana Přikrylová, Marie Doskočilová)*

5. Projekty pedagogického výzkumu 75

Projekty pedagogického (a psychologického) výzkumu podpořené grantovou agenturou České republiky v letech 1999-2009 *(Tomáš Janík, Tomáš Janko)*

Postoje studentů a učitelů k učitelství jako profesi *(Marta Rybičková)*

Implementace evropské dimenze ve vzdělávání na primární škole (E-PLIPS) —

Zpráva o řešení projektu Evropské komise Comenius 2.1 *(Petr Knecht, Tomáš Janík)*

Po stezce k vrcholům, anebo do strže? *(Josef Maňák)*

Spolupráce Centra pedagogického výzkumu PdF MU s Výzkumným ústavem pedagogickým Praha *(Tomáš Janík)*

Recenze *(Ivana Hrozková)*

Zpráva z konference ECER 2009, Vídeň *(Simona Šebestová)*

Zpráva z Celofakultní mezioborové konference doktorských studijních programů PdF MU *(Kateřina Pěčková)*

3. mezinárodní konference o videotréninku interakcí VTI *(Dana Šmerdová)*

The Power of Video Studies in Investigating Teaching and Learning

in the Classroom III. – zpráva z workshopu *(Eva Minaříková, Sonia Šamalíková)*

Bulletin

Centra pedagogického výzkumu

Postoje studentov stredných škôl k využívaniu IKT na hodinách biológie¹⁾

Milan Kubiátko, Zuzana Haláková

Súčasná doba je ovplyvnená výrazným nárastom používania informačných a komunikačných technológií (IKT) vo všetkých odvetviach ľudskej činnosti. IKT značnou mierou ovplyvňujú okrem iného aj edukačný proces. Napríklad študenti môžu klásť otázky učiteľom pomocou mailu, tiež môžu študenti zdieľať informácie navzájom medzi sebou, posilať dáta, kontrolovať výsledky atď (Brewer 2003). Potencionálne možnosti využitia IKT vo vyučovacom procese sú obrovské. IKT neplnia úlohu len doplnku učiteľovho výkladu, ale ponúkajú neobmedzený prístup k informáciám, ktoré sú dostupné cez internet. Jednou z ďalších

Uvnitř tohoto čísla:

Postoje studentov stredných škôl k využívaniu IKT na hodinách biológie

Strategie učení angličtině jako cizímu jazyku u žáků prvního stupně základní školy

Na vědecké stezce

Zpráva z prekonference ECER 2009 ve Vídni

XVII. konference České asociace pedagogického výzkumu

Pozvánka na konferenci

Právě vychází...

výhod je, že u učiteľov ktorí používajú IKT sa zvyší ich sebadôvera vo vlastné schopnosti učiť (Gilmore 1995).

Úspešná integrácia počítačových zariadení do edukačného prostredia závisí od postojov učiteľov a študentom k týmto zariadeniam (Selwyn 1999). Postoj je definovaný ako pozitívny alebo negatívny názor resp. stanovisko, ktoré je vytvárané na základe skúseností jedinca. Skúsenosti vplývajú na afektívne a konatívne správanie jedinca k jeho okoliu (Ajzen, Fishbein 1980).

Smith, Caputi, Rawstorne (2000) vyčleňujú postoje k IKT resp. počítačom a definujú ich ako kladné alebo záporné pocity jednotlivca k počítačovej technológii a k aktivitám súvisiacim s počítačovými zariadeniami. Winter, Chudoba a Gutek (1998) zistili pozitívny vzťah medzi postojmi k počítačom a k hodinám stráveným prácou s počítačom.

Značná časť výskumných prác zaoberajúcich sa problematikou IKT je venovaná zisťovaniu rozdielov medzi postojmi k IKT u chlapcov a dievčat. Napríklad Dørup (2004) uvádza častejšie používanie počítačov u chlapcov v domácom prostredí a tiež aj ich pozitívnejší postoj k počítačovým zariadeniam. Vo svojom výskume takisto zistil, že chlapci boli viac naklonení intenzívnejšiemu využívaniu IKT vo vyučovacom procese v porovnaní s dievčatami. Palaigeorgiou, Siozos, Konstantakis a Tsoukalas (2005) zistili rovnaký záujem o IKT u chlapcov aj u dievčat, ale u dievčat bol zistený väčší strach z používania hardvéru, tiež v porovnaní s chlapca-

¹⁾ V tomto príspevku sú stručne popísané výsledky výskumu. Kompletný článok je uverejnený v časopise *Computers in Human Behavior*. Viz KUBIATKO, M.; HALÁKOVÁ, Z. Slovak high school students' attitudes to ICT using in biology lesson. *Computers in Human Behavior*, 2009, roč. 25, č. 3, s. 743 – 748.

mi u nich prevažoval menej pozitívny názor na kladné dopady počítačov na ich osobný život.

Výskumných prác týkajúcich sa zisťovania postojov k IKT vo vzťahu k veku je v porovnaní s predchádzajúcim typom málo. Väčšinou je uvádzaný pozitívnejší postoj starších študentov v porovnaní s mladšími (Bozionelos 2001).

Cieľom práce bolo zistiť postoje študentov k používaniu IKT vo vyučovaní biológie. Na základe hlavného cieľa boli formulované dva čiastkové ciele, a to prispieť k poznaniu súčasného statusu postojov dievčat a chlapcov k počítačom. A takisto rozšíriť množstvo publikácií, ktoré súvisia so skúmaním postojov k IKT v závislosti od veku respondentov.

Na základe cieľov výskumu boli stanovené nasledujúce hypotézy:

- Chlapci majú pozitívnejší postoj k IKT v porovnaní s dievčatami.
- Starší študenti majú pozitívnejší postoj k IKT v porovnaní s mladšími študentami.

Vo výskume bol použitý anonymný dotazník vlastnej konštrukcie. V prvej časti mali študenti doplniť demografické údaje (pohlavie, vek a rok štúdia). Druhá časť obsahoval 33 položiek zameraných na zistenie študentského vnímania IKT. Všetky školy, kde bol výskumný nástroj distribuovaný mali dostatočné vybavenie IKT technikou. Položky v dotazníku boli 5-stupňové, škálované podľa Likerta. Zo všetkých položiek bolo 16 konštruovaných pozitívne a 17 negatívne.

Výsledky získané vo výskume boli podrobené faktorovej analýze, na základe ktorej bolo stanovených 5 dimenzií, ktoré boli následne pomenované: 1. Pozitívny vplyv IKT; 2. Negatívny vplyv IKT; 3. Výhody IKT; 4. Používanie IKT v biológii; 5. Nevýhody IKT.

Reliabilita dotazníka bola zisťovaná po získaní dát. Hodnota Cronbachovho α ($\alpha = 0,82$) indikuje vysokú spoľahlivosť výskumného nástroja.

Počet respondentov zahrnutých do výskumu bol 518 z deviatich gymnázií. Priemerný vek respondentov bol 16,97 a v celej vzorke bolo 322 dievčat, zvyšok tvorili chlapci. Študenti vyplňovali dotazník počas vyučovacej hodiny. Čas vyplňovania nepresiahol 20 minút.

Vo výskumnom šetrení bol zistený štatisticky významný rozdiel medzi chlapcami a dievčatami. Chlapci dosahovali vyššie priemerné skóre, to znamená, že mali pozitívnejší postoj k IKT v porovnaní s dievčatami. Štatisticky významný rozdiel vo výsledkoch bol nájdený aj medzi ročníkmi. Študenti prvého ročníka dosahovali najvyššie priemerné skóre a študenti štvrtého najnižšie priemerné skóre.

Pri hodnotení jednotlivých dimenzií, dosahovali študenti najvyššie skóre pri dimenzii „Používanie IKT v biológii“ a najnižšie „Negatívny vplyv IKT“. Na zistenie vzťahu medzi jednotlivými dimenziami bol použitý Pearsonov korelačný koeficient. Medzi jednotlivými dimenziami bola zistená nízka korelácia, čo ukazuje nezávislosť jednotlivých dimenzií. Najvyššia hodnota korelácie bola zistená medzi výhodami IKT a používaním IKT v biológii ($r = 0,40$), čo indikuje častejšie používanie IKT vo vyučovacom procese (v tomto prípade biológia) ak študenti vidia výhody vo využívaní IKT.

Na základe zistených výsledkov môžeme akceptovať prvú hypotézu, keďže chlapci majú pozitívnejší postoj k IKT ako dievčatá, ale druhú hypotézu zamietame, lebo mladší študenti majú pozitívnejší vzťah k IKT oproti starším študentom.

Literatura

- AJZEN, I.; FISHBEIN, M. *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall, 1980.
- BOZIOELOS, N. Computer anxiety: Relationship with computer experience and prevalence. *Computers in Human Behavior*, 2001, roč. 17, č. 2, s. 213–224.
- BREWER, C. Computers in the classroom: How information technology can improve conservation education. *Conservation Biology*, 2003, roč. 17, č. 3, s. 657–660.

- DØRUP, J. Experience and attitudes towards information technology among first year medical students in Denmark: Longitudinal questionnaire survey. *Journal of Medical Internet Research*, 2004, roč. 6, č. 1, s. 10.
- GILMORE, A. M. Turning teachers on to computers: Evaluation of a teacher development program. *Journal of Research on Computing in Education*, 1995, roč. 27, č. 3, s. 251–269.
- PALAIAGEORGIU, G. E.; SIOZOS, P. D.; KONSTANTAKIS, N. I.; TSOUKALAS, I. A. A computer attitude scale for computer science freshmen and its educational implications. *Journal of Computer Assisted Learning*, 2005, roč. 21, č. 5, s. 330–342.
- SELWYN, N. Students' attitudes towards computers in sixteen to nineteen education. *Education and Information Technologies*, 1999, roč. 4, č.2, s. 129–141.
- SMITH, B.; CAPUTI, P.; RAWSTORNE, P. Differentiating computer experience and attitudes toward computers: An empirical investigation. *Computers in Human Behavior*, 2000, roč. 16, č. 1, s. 59–81.
- WINTER, S. J.; CHUDOBA, K.; GUTEK, B. A. Attitudes toward computers: When do they predict computer use? *Information and Management*, 1998, roč. 34, č. 5, s. 275–284.

Strategie učení angličtině jako cizímu jazyku u žáků prvního stupně základní školy²⁾

Ivana Hrozková

Úvodem

Otázky, proč někteří žáci dosahují lepších výsledků než ostatní, proč pro některé je učení jednoduše snadné, jaké postupy, strategie, tito dobří žáci používají, nejsou nové. Strategie učení jsou

v zahraničí zkoumány již od 60. let 20. století, v České republice je zatím jejich výzkumu věnována pozornost spíše okrajová. Domácí i zahraniční výzkumy v této oblasti jsou většinou zaměřeny na adolescenty a dospělé studenty. Málo výzkumů se doposud věnovalo strategiím u žáků mladšího školního věku, přestože vedení k využívání strategií učení a podpora celoživotního vzdělávání je zakotvena v závazných kurikulárních dokumentech evropských i v Rámcovém vzdělávacím programu.

V navrhovaném projektu budeme zkoumat, jak jsou čeští žáci vedeni k využívání strategií a tím přechodu od učení řízeného k autonomnímu, jaké příležitosti jsou vytvářeny během výuky angličtiny na prvním stupni základních škol pro rozvoj a budování strategií učení, proč někteří dosahují lepších výsledků a snadněji dosáhnou cíle, jímž je používání cizího jazyka a řízení vlastního procesu učení.

Teoretická východiska projektu

Strategia je slovo původně z oblasti vojenské a ve starořečtině označoval způsob vedení války (Oxfordová 1990, Vlčková 2007).

Strategie učení je pojem širší. Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš 2008, s. 239) definuje strategii učení jako „postupnost činností při učení, promyšleně řazených tak, aby bylo možné dosáhnout učebního cíle“. Harris a Hodges (1995, s. 244) definují strategii učení jako „systematický plán, který jedinec vědomě přizpůsobuje a monitoruje s cílem zlepšit své výsledky učení“.

Strategie učení jako součást individuálního stylu učení, přispívají ke zvyšování efektivity učení a rozhodující měrou ovlivňují jeho kvalitu (Oxfordová, Lan 2003). Vhodné strategie učení jsou důležité pro celoživotní učení se cizím jazyku a jako dovednost učit se představují prioritu vzdělávání v kontextu globalizace a evropské integrace, ale i rámcových vzdělávacích programů, neboť „...představují jeden z ústředních cílů moderního vzdělávání ... a jejich

²⁾ Příspěvek vznikl jako výsledek řešení projektu číslo MU-NI/41/101/2009 *Strategie učení angličtině jako cizím jazyku u žáků prvního stupně základní školy* financovaného v roce 2009 Pedagogickou fakultou MU.